

Uluslararası
Çalışma
Örgütü

100
1919-2019

ÇALIŞMA YAŞAMININ GELECEĞİNİN MERKEZİNDE SAĞLIK VE GÜVENLİK

100 yıllık deneyimden hareketle

GİRİŞ

Her yıl 2,78 milyon işçi, iş kazaları ve işle ilgili hastalıklardan dolayı (2,4 milyonu işle ilgili hastalıklar olmak üzere) hayatını kaybetmekte ve ayrıca 374 milyon işçi de ölümlü olmayan iş kazalarına maruz kalmaktadır.

Bu durumun ortaya çıkardığı ekonomik maliyetlerin yanı sıra görünmeyen maliyetler de söz konusudur; insanlar, bu rakamlarda tam olarak ifade edilemeyen ancak kötü iş sağlığı ve güvenliği (İSG) koşullarının neden olduğu ölçülemeyecek düzeyde olumsuz duruma maruz kalmaktadırlar. Bu trajik ve esef verici bir durumdur çünkü son yüzyılda yapılan araştırma ve uygulamaların defalarca gösterdiği üzere, bu olumsuz durum büyük ölçüde önlenbilir niteliktedir.

Psikososyal riskler, işle ilgili stres ve bulaşıcı olmayan hastalıklar dünyanın her yerinde pek çok işçi için giderek büyüyen bir sorun haline gelmektedir. Aynı zamanda, pek çok işçi sürekli işle ilgili sağlık ve güvenlik risklerine maruz kalmaya devam etmektedir ve çalışma dünyası dönüşüm geçirmeye devam ederken bu kişilerin göz ardı edilmemesi önemlidir.

İş sağlığı ve güvenliğinin geleceğine baktığımızda, son yüzyılda sağlanan gelişmeleri de değerlendirmemiz gerekir. ILO sağlıklı ve güvenli çalışma kavramı üzerine kurulmuştur ve İSG, kuruluşun ortaya çıkış gerekçesinin içinde yer almaktadır. Kurumun İSG sorunlarına karşı verdiği yanıtlar zaman içinde değişiklik göstermiş olsa da, İSG ile ilgili araçların benimsenmesi ve desteklenmesi ILO faaliyetlerinin temelinde yer almaya devam etmiştir. Şu an için, ana ILO Deklarasyonları'nın yanı sıra, özellikle İSG ile ilgili 40'tan fazla Sözleşme bulunmaktadır.

ILO'nun çalışmalarının öne çıkan özelliklerinden bir diğeri de çeşitli ekonomik sektörlerde ve belirli tehlikelere ilişkin İSG rehberliği sunan ILO Uygulama Rehberleri'nin geliştirilmesi ve de İSG yönetim sistemleri ve işçi sağlığının gözetimi konularındaki ILO Rehberleri'nin hazırlanmasıdır. Bir önleme kültürü oluşturulmasını amaçlayan hareket, dünya genelindeki işçilerin sağlığını ve güvenliğini daha çok korumak ve desteklemek üzere tasarlanmış çok sayıda teknik yayının ve İSG eğitim paketlerinin ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.

ILO özellikle iş sağlığı ve güvenliği konusunda ilgili 40'tan fazla Uluslararası Çalışma Standardını kabul etmiştir. Bu standartlar şu şekilde sınıflandırılabilir:

- **BELİRLİ RİSKLERE İLİŞKİN OLANLAR**
(iyonize radyasyon, asbest, mesleki kanser ve kimyasallar gibi)
- **BELİRLİ SEKTÖRLERE VEYA İŞ KOLLARINA İLİŞKİN OLANLAR**
(tarım, inşaat ve madencilik gibi)
- **GENEL İLKELER VE SONUÇLARI KAPSAYANLAR**
(İSG yönetimi, iş teftişi ve barınma tesisleri ile ilgili olanlar gibi)
- **İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEMEL İLKELERİNE İLİŞKİN OLANLAR**
 - 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme, 1981 ve 2002 tarihli Protokolü
 - 161 No'lu İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin Sözleşme, 1985; ve
 - 187 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi, 2006

ÇALIŞMA YAŞAMININ BUGÜNÜ VE GELECEĞİNDE İSG İÇİN NELER VAR?

1. TEKNOLOJİ

Hızla gelişmekte olan teknolojiler, çalışma yaşamının neredeyse her alanını etkilemektedir. Dijitalleşme, robotlar ve nanoteknoloji kullanımı ve benzerleri; çalışma ortamlarını kökten değiştirmenin yanı sıra beraberinde ciddi İSG endişelerini de getirmiştir. Örneğin dijitalleşmenin artması işçilerin gerçek zamanlı olarak izlenmesine imkan tanıyarak tehlikelere daha az maruz kalmalarını sağlamış fakat aynı zamanda da hassas kişisel bilgilerin toplanması ve kaydedilmesi yoluyla mahremiyeti de azaltmıştır.

2. DEMOGRAFI

Küresel işgücü sürekli akış halindedir. Belirli bölgelerde genç nüfuslar artarken diğer bölgelerde nüfuslar yaşlanmaktadır. İşgücü piyasasında toplumsal cinsiyet farkı hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde mevcuttur ve kadınların standart dışı çalışma düzenlemelerinde ve ev merkezli platformda çalışma ihtimalleri daha yüksektir. Ev merkezli çalışma kadınları tehlikeli iş ortamlarından koruyabilirken, kayıtdışı ortamlarda İSG gözetiminin olmayışı kendi zorluklarını beraberinde getirebilir. Oturarak yapılan ve tekrarlı işlerde kadınlar giderek daha çok kas iskelet sistemi rahatsızlıkları (MSD) yaşamaktadırlar ve aynı işi yapan erkeklere kıyasla MSD sahibi olma riskleri daha yüksektir.

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

İnsan kaynaklı iklim değişikliği çalışma yaşamında dönüşüme neden olan temel bir faktördür. Örneğin kömür madenciliğinin neden olduğu hava kirliliği doğrudan madencilerin sağlığını etkilemekte fakat aynı zamanda da yakınlarındaki diğer sanayilerdeki işçilerin sağlığını ve genel halkı da dolaylı olarak etkilemektedir. Yeşil işler ve endüstrilerin artması düşük karbonlu toplumları teşvik edebilir ve madencilik gibi geleneksel sektörlerdeki tehlikeli işleri azaltabilir fakat aynı zamanda bu yeşil işler geri dönüşüm sektöründeki kimyasallara maruz kalma gibi bilinmeyen ve yeni ortaya çıkan risklere de yol açabilir.

4. İŞ ÖRGÜTLENMESİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Giderek küreselleşen dünyanın talepleri, fazla çalışma saatlerine sahip ve standart dışı istihdam türlerinde çalışan kişi sayısının giderek artmasına yol açmıştır. Küreselleşen platform ekonomisinin büyümesi ev ve iş arasındaki sınırları bulanıklaştırmış, bir yanda işe gidiş-gelişin neden olduğu stresi azaltıp menfi güvenliği artırırken, öte yandan çalışanlar için iş yaşamının talepleri ile evdeki sorumlulukları dengeleme konusunda kendine özgü psikososyal baskılar yaratmıştır.

İSG ALANI BU DÖNÜŞÜMSSEL ZORLUKLAR VE FIRSATLARA NASIL ETKİN BİR ŞEKİLDE KARŞILIK VERİYOR?

YENİ İSG RİSKLERİNİN ÖNGÖRÜLMESİ

Yeni teknolojiler, değişen demografik özellikler, iklim değişikliği ve farklı istihdam ve çalışma düzeni örüntülerinin çalışma dünyasını şekillendirmesi ile birlikte, yeni ve ortaya çıkacak işle ilgili sağlık ve güvenlik risklerinin önceden tahmin edilmesi çok daha önemli bir hale gelmiştir ve gelecektir. Risklerin öngörülmesi, bu risklerin etkin bir şekilde yönetilmesi ve sürekli değişen dünyada bir önleme kültürü oluşturulması için ilk hayati adımlardandır. Bunu yapabilmek için hayata geçirilebilecek uygulamalardan bazıları, potansiyel işle ilgili sağlık ve güvenlik risklerinin belirlenmesi ve etkili önleyici eylemlerin geliştirilmesine olanak sağlayan tahminler, teknoloji değerlendirmeleri ve geleceğe yönelik çalışmalardır.

İSG YÖNETİMİNDE DİSİPLİNERARASI YAKLAŞIM

Disiplinler arası bir İSG yaklaşımı, hukuk (kamu politikası ve iş hukuku); iş tasarımı (mühendislik, ergonomi, yazılım ve otomasyon); araçlar (teknoloji, sağlık teknolojileri ve sensörler); çevre; fiziksel ve sosyal etkiler (kamu sağlığı, beslenme, fiziksel aktivite ve demografi); insan doğası (psikoloji, sosyoloji ve ekonomi); tıp ve sinirbilimi; iş örgütlenmesi ve ayrıca tasarım ve insan kaynakları gibi disiplinleri bir araya getirmeyi amaçlayabilir.

İSG KONUSUNDA YETKİNLİK GELİŞTİRME

İSG'nin tüm bireylerin iş yaşamına girmeden önce ve çalışma yaşamları boyunca devam edecek biçimde genel eğitiminin temeline yerleşecek şekilde entegre edilmesi konusunda büyüyen bir ihtiyaç söz konusudur. İSG'nin genel eğitime ve mesleki eğitim programlarına entegre edilmesi, gelecek nesillerdeki çalışanların daha sağlıklı ve güvenli olmasına yardımcı olabilir. İSG alanında yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesi, işçi ve işverenlerin yeni ortaya çıkan ve mevcut İSG risklerini öğrenmelerine ve bunlara adapte olmalarına yardımcı olabilir ve böylece iş-özel yaşam süreci boyunca sağlık ve güvenliğin iyileştirilmesini sağlar.

UFKU GENİŞLETMEK – HALK SAĞLIĞIYLA BAĞLANTI

İSG işyerinde bitmez. İSG'nin etkileri ve sonuçları kişinin ve bir bütün olarak toplumun genel sağlığı ve esenliği üzerinde net bir etkiye sahiptir. Eğer çalışma sağlığın bir sosyal belirleyicisi olarak kabul edilirse, bu durumda sağlığın geliştirilmesi ve yeni ortaya çıkan psikososyal risklerin, ruh sağlığı bozukluklarının ve bulaşıcı olmayan hastalıkların önlenmesi ve yönetilmesi açısından, İSG ve kamu sağlığı arasındaki bağlantılara daha çok önem verilmesi gerekmektedir.

İSG İLE İLGİLİ ULUSLARARASI ÇALIŞMA STANDARTLARI VE DİĞER ARAÇLAR

Değişmekte olan çalışma yaşamında, ILO'nun İSG araçları son derece geçerli ve alakalı olmaya devam etmektedir. Sözleşmeler ve tavsiye kararlarının titiz ve değişen taleplere yanıt verebilir nitelikte olduklarından emin olmak için gözden geçirilmelerinin yanı sıra, bu metinler değişen İSG zorluklarına cevap verecek şekilde hazırlanmıştır. Son İSG araçları, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamında çalışma hakkına her düzeyde saygı gösterilen ulusal bir önleyici sağlık ve güvenlik kültürü geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

HÜKÜMETLERİN VE SOSYAL ORTAKLARIN ROLÜNÜN PEKİŞTİRİLMESİ VE ORTAKLIKLARIN GENİŞLETİLMESİ

Hükümetlerin, işçilerin ve işverenlerin üçlü temsili, ILO'nun İSG'ye ilişkin çalışma standartları ve araçlarının merkezinde yer almaktadır ve etkin sosyal diyalog gelecekte ortaya çıkabilecek ve çoğu henüz bilinmeyen sağlık ve güvenlik sorunlarının ele alınmasında hayati bir rol oynamaya devam edecektir. İşyerleri dönüşüm geçirmeye devam ettikçe, sivil toplum kuruluşları, İSG alanındaki sivil toplum örgütleri ve aynı zamanda kamu ve özel sektör İSG enstitüleri ve üniversiteler gibi yeni aktörlerle ortaklıkları genişletme ve işbirliğini artırma konusunda giderek büyüyen bir ihtiyaç söz konusu olacaktır.

NEREYE DOĞRU GİDİYORUZ?

Çalışma hayatı gözlerimizin önünde dönüşüm geçirmekte ve beraberinde benzersiz fırsatlar ve aynı zamanda daha önce görülmemiş zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Gelecekte ne gibi teknolojiler geliştirileceğini, bu teknolojilerin çalışma yaşamına nasıl entegre edileceğini ve İSG üzerinde -olumlu ve olumsuz- ne gibi etkileri olacağını tam olarak tahmin etmemiz mümkün değildir. Dolayısıyla bu dönüşüme karşı yanıtlarımız da kapsayıcı ve **insan odaklı** bir şekilde değişim göstermeli ve **yaşam boyu öğrenmenin ve sürekli beceri gelişiminin** önemini vurgulamalıdır.

Çalışma yaşamının geleceğinde insan odaklı İSG yaklaşımı, insanların kabiliyetlerine yenilikçi yatırımlar yapılmasını ve böylece kişilerin beceri elde etmelerinin ve becerilerini güncellemelerinin sağlanmasını ve yaşamları boyunca tecrübe ettikleri dönüşümler süresince desteklenmelerini gerektirmektedir. İSG eğitim ve öğretiminin yaşam boyu öğrenmeye dahil edilmesi işçi ve işverenlerin yeni ortaya çıkacak olan ve mevcut sağlık ve güvenlik risklerine adapte olmalarına ve işyerindeki İSG sonuçlarının iyileştirilmesine yardımcı olabilir.

Ocak 2019'da ILO'nun yüzüncü yıl kutlamalarının başında, ILO Çalışma Yaşamının Geleceği Küresel Komisyonu, temel işçi hakları, “yeterli geçim sağlayacak ücret”, çalışma saatlerinde kısıtlamalar ve **sağlıklı ve güvenli işyerleri sağlanması** konularını içeren bir **Evrensel Çalışma Temini** çağrısında bulunmuştur. Komisyon ayrıca **iş sağlığı ve güvenliğinin temel bir çalışma ilkesi ve hakkı olarak tanınması** çağrısında da bulunmuştur.

Her ne kadar önümüzdeki yol iş sağlığı ve güvenliği konusunda pek çok yeni zorluk sunsa da, hükümetler, işverenler, işçiler ve diğer paydaşların herkes için sağlıklı ve güvenli bir çalışma geleceği sunmak için ellerindeki fırsatları değerlendirmeleri önemlidir. Şimdi harekete geçme zamanıdır.